

Χαρούμενες (διακειμενικές) εταίρες

Σάββας Πατσαλίδης

Χρόνο με τον χρόνο γίνεται όλο και πιο αισθητή (εάν όχι επιτακτική) η ανάγκη ανανέωσης των θεατρικών πραγμάτων στην πόλη μας. Ορισμένοι έχουν ήδη αρχίσει να το συνειδητοποιούν (έστω και εν αμηχανία, ακόμη) και προσπαθούν στο μέτρο του δυνατού και των δυνατοτήτων τους να κάνουν κάτι. Όπως η Τ. Στεφανοπούλου λ.χ., η οποία εδώ και κάποιο καιρό (βλ. τα προ ολίγων μηνών θετικά σχόλια της στήλης αυτής για την παράσταση του έργου *Η Λέτο, η Λότε και το ελιξήριο της ιστορίας*) χαράζει το δικό της διακειμενικό δρομολόγιο, έχοντας ως συνοδοιπόρους νέους κυρίως, που μοιράζονται τις ίδιες αγωνίες και ανησυχίες.

Σίγουρα τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένας εργαστηριακός, ερευνητικός χώρος είναι πολλά, και εκτός από οικονομικά είναι συχνά και ποιοτικά. Όμως, πού και πού, όλο και κάτι ενδιαφέρον βγαίνει στην επιφάνεια, που δείχνει πως η προσπάθεια δεν γίνεται επί ματαίω. Όπως, για παράδειγμα, η πιο πρόσφατη δουλειά της ομάδας της Στεφανοπούλου, “Νέμεση”, εμπνευσμένη από το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου, αυτό της εταίρας, με τον δηλωτικό (και διακειμενικό) τίτλο: *Οι εταίρες του Λουκιανού και η Ασπασία της Μιλήτου*.

Πρόκειται για μια δροσερή κωμωδία-σύνθεση που εκτυλίσσεται σε μια γειτονιά της Αθήνας, λίγα χρόνια μετά τον Περικλή, με πρωταγωνίστριες τις περιθωριακές εταίρες του Λουκιανού (από τους *Εταιρικούς διαλόγους*) και τη διασημότερη εταίρα της αρχαιότητας, την έμπειρη Ασπασία (από το μυθιστόρημα του Π. Πικρού *Η εταίρα που κυβέρνησε την Ελλάδα*). Θέμα συζήτησης: η καθημερινότητά τους, οι σχέσεις τους με τους άνδρες, τον έρωτα, τους γονείς, τη μόρφωση, το χρήμα.

Μολονότι το κείμενο της παράστασης δανείζεται και από τα δύο έργα που προαναφέρθηκαν, στην ουσία αυτό που κυριαρχεί είναι το ύφος, οι ιδέες και το πνεύμα του Λουκιανού (120-190 ή 200 μ.Χ.), αυτού του μαρμαρά που έμελλε να γίνει ο κυριότερος εκπρόσωπος του “αττικού άλατος”, ο νέος Αριστοφάνης της εποχής του Μάρκου Αυρηλίου, ο οποίος γύρω στα σαράντα του θα εγκατασταθεί στην Αθήνα και θα αρχίσει να τα βάζει με όλους και όλα. Με αφετηρία τα κακώς κείμενα της εποχής του, δημιουργεί ένα φανταστικό μικρόκοσμο όπου όλα τα λογικά και αποδεκτά εμφανίζονται αντιστραμμένα—πρακτική που θα βρει αργότερα ένθερμους συνεχιστές

στο πρόσωπο του Αριόστο, του Ραμπελαί, του Σουίφτ, του Συρανό ντε Μπερζεράκ κ.ά.

Αφορίζει, διατυμπανίζει πάθη και ξεσκεπάζει ιδέες και πρακτικές με ένα τρόπο τόσο “λάιτ”, που δεν γνωρίζεις πότε σοβαρολογεί και πότε περιπαίζει. Αποπροσανατολίζει διαρκώς την αναγνωστική διαδικασία, κάνοντας τον κόσμο του να φαντάζει σαν μια πολύχρωμη τοιχογραφία διανθισμένη με χαριτωμένα ενσταντανέ, σκέρτσα και νάζια, τη στιγμή που η γραφή του στοχεύει αλλού.

Βέβαια, το βασικό πρόβλημα με ένα έργο όπως οι *Εταιρικοί διάλογοι*, ας πούμε, είναι ότι μπορεί να γράφτηκε για να γίνει παράσταση, ωστόσο δεν διαθέτει όλη εκείνη την αναγκαία αίσθηση του σανιδιού και των δραματικών συγκρούσεων που θα το έκαναν πιο σπινθηροβόλο και σκηνικά πιο λειτουργικό και ανθεκτικό. Του λείπουν οι τόνοι και τα ημιτόνια που κάνουν και τη διαφορά. Φαντάζει περισσότερο σαν μια έξυπνη “διατριβή”, η οποία μπορεί να κρύβει μέσα της κάποια στοιχεία για θεατρική εκμετάλλευση, όμως χωρίς τις κατάλληλες σκηνοθετικές λύσεις υπάρχει το μεγάλο ενδεχόμενο να “σου μείνει στα χέρια”, να ξεφουσκώσει στα πρώτα δέκα λεπτά.

Ως έχει είναι τόσο πλαδαρό που δεν μπορεί να σκηνοθετηθεί γραμμικά αλλά κάθετα, έτσι ώστε να φύγουν τα περιττά λίπη και να αναδειχθούν οι όποιες ανατρεπτικές του (θεατρικές) διαθέσεις. Άλλωστε, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής του Λουκιανού είναι ότι το χιούμορ του δεν είναι ποτέ αυτοσκοπός, όσο κι αν πλεονάζει. Υπάρχει για να απομυθοποιεί και να ξεσκεπάζει. Και έτσι πρέπει να σκηνοθετείται, διαφορετικά αχρηστεύεται.

Η Στεφανοπούλου, που υπογράφει τη διασκευή και τη σκηνοθεσία, έκανε μια φιλότιμη προσπάθεια να βρει κάποιους ρυθμούς, να δέσει και να δώσει την αναγκαία αμεσότητα σε δύο κείμενα εκ της γενέσεώς τους “ύποπτα” θεατρικά, όμως κινήθηκε μάλλον επιφανειακά και αρκετά διστακτικά, με αποτέλεσμα να αφήσει να της ξεφύγει η αντιστραμμένη λογική των πραγμάτων, αυτή δηλαδή που θα μπορούσε να προικίσει τα δρώμενά της με το αναγκαίο νεύρο.

Η όλη σύνθεση ήθελε κι άλλο ψαλίδισμα και δέσιμο, αφενός για να φανούν καλύτερα τα επιλεγμένα “πυροτεχνήματα” της και αφετέρου να αποκτήσει, ως παράσταση, πιο λειτουργικές θεατρικές βάσεις. Τα ενενήντα λεπτά, ακόμη και με μια τόσο σκαμπρόζικη και ρέουσα μετάφραση (από τον Π. Μουλλά), ήταν πολλά. Αρκούσαν και λιγότερο από εξήντα, για να μας δώσουν μια ολοκληρωμένη γεύση των πραγμάτων. Όσο τέντωνε χρονικά η παράσταση τόσο στέγωνε και η όποια διακειμενική δυναμική,

σε σημείο να δοκιμάζονται επικίνδυνα και οι αντοχές και οι ικανότητες των ίδιων των ηθοποιών. Ας μην λησμονούμε ότι τουλάχιστον οι *Εταίρες* του Λουκιανού είναι μια συνοπτική σκιαγράφηση μιας κοινωνικής πραγματικότητας. Γλιστρώντας προς την επανάληψη χάνεται όλο εκείνο το μπρίο που τις κάνει ενδιαφέρουσες και αποκαλυπτικές.

Πάντως τα μέλη της ομάδας προσπάθησαν για το καλύτερο (είδα την πρώτη διανομή—η Στεφανοπούλου δίδαξε δύο διανομές—μπράβο της). Πιο κεφάτη η Ντ. Δέλλιου (ως Βακχίδα και ως Λέαινα). Έβλεπε ότι έγραφε στην πλατεία και έπαιζε γι' αυτήν, κλείνοντάς μας διαρκώς το μάτι. Σπινθηροβόλος ο “μάγκας” του Γ. Παπαγιάννη, έφερνε λίγο από “Μάνεση μεριά”, αλλά δεν πειράζει. Είχε το απαιτούμενο φανταζι παίξιμο που άρεσε. Υποτονικό και βαρύ βρήκα το παίξιμο της Στεφανοπούλου. Κάπου δεν της έβγαине αυτό το πάντρεμα του δραματικού και του αφηγηματικού. Χωρίς ψυχή και δροσιά, αυτο-εξορίστηκε από το κλίμα της (δια)πλοκής. Σχεδόν εντός κλίματος ο “πατέρας” της, Θ. Λάλος. Οι Κ. Ιωαννίδου, Κ. Κάρκαλου, Α. Μπέρσου και Ν. Μαλιούφας, είχαν κάποιες καλές στιγμές, εκεί ιδίως που βοηθούσαν και οι ατάκες του κειμένου.

Γλυκειά η μουσική επένδυση του Γ. Πλαστήρα, φτωχοί οι στίχοι της Τ. Στεφανοπούλου και ακόμη φτωχότερα τα “αρχαιοπρεπή χορικά” (τι τα ήθελε!). Τα σκηνικά-κοστούμια της Ντ. Δέλλιου μέσα στο πνεύμα του έργου αλλά και στις δυνατότητες του προϋπολογισμού της ομάδας.

Εν ολίγοις μια προσπάθεια συνόλου που μπορεί κάπου να “έμπαζε”, όμως είχε το κέφι ατόμων που αγαπούν αυτό που κάνουν. Και αυτό φάνηκε και με το παραπάνω.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

24 Δεκεμβρίου 2000